

Varga Nóra-Erzsébet

NINCS ITT SEMMI LÁTNIVALÓ

SZÉCSI NOÉMI: *ROHADT ÁLLATOK*. MAGVETŐ KIADÓ,
BUDAPEST, 2023.

A lepel nem hullhat le, hiszen nincs miről, amiről a szavazópolgár nem tud, az meg sem történt. Áldemokrácia, önkényuralom, hatalommal való visszaélés, korrupció, szőnyeg alá söpört botrányok, tüntetések, feláldozható kispolgárok, alkalmatlan vezetőség. Nem, nem valamelyik pártfüggetlen híroldal főcímét olvasod, ezek a témák Szécsi Noémi *Rohadt állatok* című kötetét fűzik össze – bár, ahogy a fülszöveg is írja, „minden hasonlóság a valósággal a természetes kiválasztódás eredménye”. A Magvető Könyvkiadó gondozásában megjelent kötet tizenhárom, felnőtteknek szóló állatmeseszerű novellát tartalmaz, melyek létrejöttét a szerző 2002-ben megjelent első kötete, a *Finnugor vámpír* egy részlete ihlette. Szécsi újonnan megjelent művében epizódszereplői státuszból főszereplőkké avanszálta a bemutatkozó kötetből átvett Hörcsög és Vakond figuráját. Az állati figurák szerepeltetésével a mű Orwell *Állatfarm* című regényének atmoszféráját idézi, az elnyomó hatalom úrrá lesz a polgári társadalom felett. Szécsi szövegének alaphelyzete: a Hörcsög, a Biokert korrupst vezetője, kinek tekintélyét már a pocakja is sugározza, és a Vakond, a Hörcsög tanácsadója, aki bár vak, mégis ő látja legtisztábban a valóságot, együttesen küzdenek meg a Biokert gazdasági problémáival. A kaotikus történetek Voltamper Jerne képzeletbeli szerző – a 2002-es kötet egyik szereplője – tollából származnak, aki játszi könnyedséggel, szinte tét nélkül ölti le az álarcot az aktuálpolitika helyzetéről.

A konnotációk áthatják a kötet egészét, a figyelmet tudatosan magára irányító cím is a többletjelentéssel játszik. A *rohadt állatok* szókapcsolat nemcsak a szereplők életszínvonalát minősíti, hanem magában hordoz egy erős politikai bírálatot is, amely a mű zárlata alapján népbírálat is. A kötet alapos és okosan kidolgozott, a közel 20 év leforgása alatt megírt mesék összefüggése és a témák naprakészsége meglepő, hiszen az olvasó azt feltételezné, hogy a felkapott témák megélik a 15 perces hírnevüket, aztán elévülnek. Ezenfelül kitöltetlen rések sem érzékelhetők, és a felvetett kérdések megválaszolásra kerülnek. A mű rájátszik a közelmúlt aktuális trendjeire és

eseményeire, visszatérő szerepe van a közösségi médiának, groteszk pillanat többek között a nőstény földikutyák kényszerített szaporodás elleni *my body, my choice* mozgalma vagy éppen a Hörcsög meghökkentést keltő, ugyanakkor felettebb korszerű, hashtagekkel operáló bejegyzése – „#földikutyáéve, #fájmentés, #hajrázoknik, #dugjatoksokat”. Bemutatásra kerülnek a társadalmi peremvidék, a prostituált patkányok, az ellehetetlenített művészek; segélyből élők és kiháló félben lévő földikutyák küzdenek a túlélésért egy olyan világban, ahol a szexizmus, rasszizmus és az elnyomás a mindennapi. Mindezek ellenére nem titok, hogy a mű nem szeretné magát túl komolyan venni, az elmúlt évek társadalmi problémáiból inspirálódott ironikus részletek gyakran csak utalások szintjén jelennek meg, nem kerülnek kifejtésre. Az ilyesfajta olvasóközeli szituációk halmozása néhol erőltetettnek hat, azt az érzést kelti, hogy a szerző egyes témákat kizárólag egy poén elsütésének reményében hoz szóba, ilyen a Vakond fejfájása a „sok ide-oda vonulगतó fronttól. Hidegfront, melegfront, orosz front, ukrán front” (82.), vagy a visszaemlékezés a karanténjárvány előtti utolsó két napra.

Az első novella, az *Előhang. Néhány sérelem* – melyet a szerző szintén a *Finnugor vámpírból* emelt át – tartalmát tekintve nem kapcsolódik szorosan a többi meséhez, hiszen egy évek távlatából történő retrospekció. Ahogy a cím is utal rá, a Vakond és a Hörcsög a közös munkával kapcsolatos sérelmeiket osztják meg egymással egy cigaretta társaságában. A Hörcsög indítványozása, hogy az ősenek, „amelyik nekiugrott egy császári katona torkának” (6.), szobrot állítsanak 1848 emlékére – amely egyébként a Vakond számára is fontos esemény – ízelítőt ad a teljes kötetre jellemző könnyed humorból. Ennek a jeles alkalomnak a megszervezéséhez a Hörcsög a vak állat segítségét kéri, aki nem lepődik meg a nonszensz ötleten, hiszen ismerve a Hörcsög kommunikációs készségeit – melyek megtapasztalásától a szerző a következő fabulákban az olvasót sem kíméli –, a botrány megelőzésének érdekében visszautasítja a felkérést, majd rövid ideig folytatják a felületes diskurzust.

Ebben a rendszerben a kisemberek – akarom mondani, a kisállatok – igényei háttérbe szorulnak, a népszuverenitás több szinten is megkérdőjeleződik, ugyanakkor a polgárságnak nem lehet oka panaszra, hiszen „sohasem a legrosszabb történet, mindig a középszar” (45.). A *Földikutya éve* című novellából kiderül, hogy az OGU-s (Organic Gardens United) pénzeket a Biokertben élő állatok életszínvonalának megemlése helyett a kormány javarészt kampányokra és transzparenszre áldozza, illetve a korrupció is megengedett, ameddig nem túl látványos, így kerülhetett a Güzü gyakornoki pozícióba, „hiszen kicsi, ezért csak apránként lop, és olyan keveset visz

egyszerre haza, hogy nem bántó a szemnek” (63.). A Hörcsög, kinek tettei jó vezetőhöz méltóan tükrözik a kimondottakat, a *Minősíthetetlen* című novellában összefoglalja ennek a világnak a működési elvét: „Az lesz a legbölcsebb, ha kizárólag a saját boldogulásomra összpontosítok. Az én szarom az én szarom – morogta, és betemette a tél során megtelt latrináját.” (42.) A vezető kommunikációs nehézségeinek köszönhetően a Vakond politikai stróman szerepet kényszerül felölteni, a kellemetlen incidensek elkerülése végett ő válaszol az ellenzéki sajtó kérdéseire, hiszen volt már rá példa, hogy „a főnöke egyik Twitter-üzenete miatt kellett magyarázkodnia, amelyikben azt taglalta, hogy az igazi hím attól dül be igazán, ha a nőstény szőrzete dúsabb, mint az övé” (68.).

A kötet szereplői archetipikus emberi jellemeket testesítenek meg, a Hörcsög a csúnya, műveletlen, mégis hatalommal rendelkező egyén, a patkányok kártékonyak, a Vakond pedig a fejet meghajtó alkalmazott, bár az utóbbi állat figurája jóval összetettebb. Mivel a narrátor a legtöbb fabulában őt helyezi fókuszba, és ezzel egyidejűleg betekintést is enged a gondolataiba, tanúbizonyságot kapunk arról, hogy ő a leginkább emberi az állatok közül, hiszen képes logikusan gondolkodni és ok-okozati összefüggéseket felállítani. Jellemét tekintve ambivalens, hiszen bár nem ért egyet az elnyomó hatalmi rendszer működésével, mégis része annak, és szándékában sem áll kilépni belőle. Hűségesen elvégzi a rá bízott feladatokat, függetlenül attól, hogy ezzel szerepet vállal a Biokert fejlődésének ellehetetlenítésében. Így lesz a Vakond karaktere bizonyítékává annak, hogy ebben a világban a pénz és a hatalom az úr.

A szöveg egészen végigvonul a kérdés, hogy a Hörcsög hogyan kerülhetett vezetői pozícióba, hiszen a politikai megnyilvánulásai erősen megkérdőjelezhetők, észre sem veszi, hogy folyamatosan bántó hangnemet üt meg a beszédeiben és a közösségi médiás bejegyzéseiben. A *Több fényt* című novellában a polgárság a változás reményében szembesíti a tarthatatlan életszínvonalukkal, a tüntetés tömegverekedésbe torkollik, melynek során egy civilizálatlanabb fekete vándorpatkány elharapja a Hörcsög egyik fiának torkát, és az életét veszti. A tüntetések hiábavalók, a változás nem következik be, a Biokert kispolgárai kénytelenek megelégedni a majálissal és a szavazást megelőzően kiosztott fél mázsa kukoricával. Mindezek ellenére nincs élhetőbb opciójuk, hiszen mindkét oldal nevétség tárgya a politikában. Az ellenzéki DK-nak, azaz a Diótörő Koalíciónak – ismétlem, „minden hasonlóság a valósággal a természetes kiválasztódás eredménye” – csak egy százalékos tölgyfát sikerült elfoglalnia a Biokertben.

Felvetődik a kérdés, hogy az emberi szereplők hol foglalnak helyet ebben a világban, vagy egyáltalán léteznek-e. Az első tizenkét állatmese azt sejteti, hogy az állatok elszeparálódtak az emberektől, hiszen a humán karakterek csupán említés szintjén jelennek meg, leginkább tárgyakhoz kötve (emberi gumicsizma, zokni). A kötet ezt a rejtélyt csak az utolsó mesében oldja meg, az *Epilógusban*. *A nőstény meséje* című rész végül időben is elhelyezi a művet, leleplezi, hogy az első tizenkét történet eseményei a jelenünkben zajlanak. Az említett novella viszont egy negatív jövőképet vetít, egy jól átgondolt utópisztikus világban játszódik a 2120-as évek elején, amikor „a humán hallgatók száma annyira lecsökkent, hogy már állatok is mehettek egyetemre” (111.). A mű egészére jellemző szatirikus hangnem új szintre emelkedik ebben a novellában, Szécsi kifordítja a fabulák toposzát, amikor az állatok antropomorfizálása mellett az emberi szereplőket is animalizálja. A rész nyelviileg is rájátszik az állati és az emberi jegyek összemosására, amikor a professzor asszony az ismeretterjesztő csatornákra jellemző nyelvezettel mutatkozik be a beszédében – „Mert ki voltam én a 2020-as évek elején? Legyünk őszinték: senki. Egy viszonylag jó alomból származó, éppen csak ivarérett nőstény emberállat. Vagy ahogy akkoriban mondták: fiatal lány.” (112.) –, majd a továbbiakban egy erős társadalomkritikus vonalra helyeződik a hangsúly. Felvetődik többek között a figyelemzavaros fiatalok problémája vagy éppen a trendek mulandósága *A majmok bolygója* című film, a TikTok és a Tesla gyártotta bébiőr említésével. A nyelvvel való játék a kötet egészét áthatja: a Petflixen népszerű vírusthrillert néző vakondfeleség, a „templom egere” reklámfigura, a poloska kettős jelentése vagy az olaszosabb vonalat érintő *aglio e olio* (egy mélytányér giliszta) nemcsak a szereplők hétköznapi életét színesíti meg, hanem olvasmányossá teszik a rövid, ugyanakkor tömény művet.

A nyelvi szkeccsek, a politikai áthallások, a jellem- és helyzetkomikum halmozása az olvasónak is szívességet tesz, a könnyed, iróniával telített dialógusok és szituációk emészthető formában tárják eléink a kapitalista valóságot, amely, ahogy az utolsó mese is sugallja, még jó ideig változatlan marad. Az ilyesfajta parodisztikus megnyilvánulások fokozzák a kötet kritikus hangnemét, hiszen azáltal, hogy az aktuális politikai helyzetet neveltség tárgyává teszik, hangsúlyozzák annak tarthatatlanságát. Végül az utolsó novella frappáns zárlatában az emberi lét dilemmájára vonatkozó nagy kérdésre is választ kapunk, amely, ha nem is örök érvényű, de a következő száz évben kétségtelenül aktuális marad. A professzor asszony végtére is ráeszmél arra, hogy: „...elsősorban élőlény vagyok, és csak másodsorban ember. Hiszen mindannyian állatok vagyunk!” (121.)